

Van het bestuur.

Geachte leden en belangstellenden.

We willen het eerste kwartaalschrift van dit nieuwe jaar beginnen met de toespraak die onze voorzitter hield op de verenigingsavond van januari.

Dames en Heren.

Allereerst hartelijk welkom op deze 1e bijeenkomst van de historische vereniging "Old Reurle" in het jaar 1988. Gaarne maak ik van deze gelegenheid gebruik om U allen een gelukkig en gezond Nieuwjaar te wensen.

Wat deze avond betreft wil ik hopen, dat het een interessante en prettige bijeenkomst wordt, waartoe onze spreker van vanavond, de heer Bosker, ongetwijfeld het zijne zal proberen bij te dragen. Daarom in het bijzonder een hartelijk welkom aan de heer Bosker.

Zoals gebruikelijk willen wij zo kort na de jaarwisseling even terugkijken op het verenigingsjaar 1987.

De ledenlijst vertoonde ook in 1987 een regelmatige groei, hoewel we gaarne meer leden vanuit de oud-Ruurlose bevolking zouden noteren. Dat zijn immers de mensen die vanuit hun voorouderlijke aanwezigheid in deze omgeving, het gemakkelijkst aansluiting kunnen vinden met het verleden van Ruurlo en de geschiedenis van hun boerderij en familie. En dat maakt onze hobby juist zo interessant.

Wat onze activiteiten betreft is er ondanks het geringe aantal werkelijk actief in de historie speurende leden, ook dit jaar weer bijzonder veel schriftelijk vastgelegd en zijn de voorbereidingen voor de uitgave van een paar boeken in een vergevorderd stadium.

Allereerst wil ik dan noemen het boek met interessante historische gegevens van Ruurlo, zowel in woord als in beeld, dat in samenwerking met de Rabo-bank te Ruurlo, ter gelegenheid van haar 75-jarig bestaan zal worden uitgegeven. Voorts is het boek over de Veldnamen, dat in samenwerking met de Ruilverkaveling Ruurlo zal worden uitgegeven, ook in een vergevorderd stadium. Het blijkt echter, steeds weer, dat men door onvoorziene omstandigheden toch meer tijd nodig heeft dan aanvankelijk gepland was.

Bijna tegelijk en tevens in aansluiting op dat veldnamenonderzoek is ons lid, de heer F. Toevank, waar nodig in samenwerking met anderen, begonnen aan een boerderijonderzoek. Dit onderzoek strekt zich niet alleen uit tot de gebouwen, maar ook tot de opeenvolgende bewoners, voor zover dat historisch te achterhalen is. In verband met dit onderzoek zijn inmiddels een groot gedeelte van deze boerderijen gefotografeerd en zijn er reeds enkele dia-presentatie's gegeven, waar de aan de diverse boerderijen verbonden geschiedenis werd verduidelijkt. Dit werk is echter zeer omvangrijk en inmiddels alweer uitgebreid met een onderzoek naar de kadastrale gegevens en geschiedenis van die boerderijen. Daardoor zal een totale publicatie over dit onderwerp nog wel even op zich laten wachten. Wel is er desgevraagd al veel informatie over praktisch alle boerderijen beschikbaar. Ook voor het familie- of stamboomonderzoek zijn inmiddels gegevens beschikbaar van de geboorte, doop-, trouw- en overlijdensregisters van veel oud-Ruurloers, over de periode 1650 tot 1900.

Als men uit het bovenstaande de conclusie zou trekken, dat we bijna alles hebben uitgezocht, dan moeten wij U toch teleurstellen. Er is in de omliggende gemeentearchieven en ook in Zutphen en Arnhem nog zoveel materiaal over allerlei kwesties van rechten en plichten, alsmede processen waar Ruurlo in de loop der eeuwen mee te maken had voorhanden, dat we nog wel even vooruit kunnen.

De uitgave van ons kwartaalschrift "Onder d'n Kroezeboom" is ook dit jaar weer zowel naar inhoud, als naar haar aanzien verbeterd. We zouden echter graag zien, dat we vanuit onze ledenkring ook zo nu en dan eens een stukje historie of andere bijzonderheden uit het verleden zouden kunnen plaatsen. Doordat het aantal te verspreiden exemplaren van ons kwartaalblad gelukkig steeds meer worden, komen we langzamerhand aan vervanging of vernieuwing van ons stencil- en copieerapparaat toe. Ook zouden we een eigen inbrandapparaat en een 23-gaats perforator nodig hebben, daar we nu (gelukkig) nog gebruik mogen maken van apparatuur van

anderen. Mogelijk vinden we daarvoor in het komende jaar een goede oplossing. Als we dan nu nog onze bestuurlijke problemen van het afgelopen jaar bekijken, dan kan ik met voldoening melden, dat we de Statuten en het Huishoudelijk Reglement aangepast hebben volgens de eisen, die we daaraan mogen stellen. Het bestuur is thans ook weer compleet, zodat we mogen verwachten, dat we het komende jaar eventuele problemen met voortvarendheid kunnen oplossen. Wanneer ik als voorzitter een wens zou mogen doen, dan zou ik in verband met mijn leeftijd dit jaar gaarne mijn functie aan een iets jonger lid willen overdragen. Mogelijk zouden dan die activiteiten, die tot op heden nog niet tot ontwikkeling kwamen met voortvarendheid ter hand genomen worden. Tenslotte wil ik dan allen bedanken, die ons door hun lidmaatschap steunen in ons streven, en in het bijzonder diegenen, die hun actieve bijdrage leveren, om te helpen de sluier op te lichten, waaronder nog veel van de historie van Ruurlo verborgen ligt. Moge "Old Reurle" er het komende jaar in slagen, haar 1e lustrum te vieren met een goed opgezette tentoonstelling, waarmee we kunnen tonen hoe interessant en zinvol onze hobby is.

Verslag bijeenkomst van 13 januari.

Na het gebruikelijke welkom aan de leden en belangstellenden, waaronder veel leden van klootschietverenigingen uit de omgeving, een bijzonder woord van welkom voor de presentator van de video's de heer Bosker. Om de heer Bosker zo snel mogelijk het woord te geven, werd het jaaroverzicht zo kort mogelijk gehouden. De hierna gehouden voordracht was zeer goed gedocumenteerd. Het bleek dat de klootschietspröt al zeer oud is, en hōwel hier en daar met kleine wijzigingen in de spelregels, ook in verschillende landen met hartstocht bedreven. De getoonde video's lieten duidelijk zien, hoe intensief ook het publiek erbij betrokken is. In Ierland zijn zelfs de boekmakers druk doende om de gebruikelijke weddenschappen af te sluiten. Naast de video's was er ook veel materiaal uit diverse tijden en landen tentoongesteld. Kortom het was een bijzonder interessante avond, die eigenlijk nog wel wat meer publiek verdiend had. Een woord van dank voor het zowel in woord als beeld gebrachte, werd dan ook met een luid applaus onderstreept.

Jaarvergadering.

Het bestuur van de vereniging Old Reurle nodigt U hierbij uit, tot het bijwonen van de 5e Algemene Vergadering op woensdag 9 maart 1988, om 20.00 uur in zaal De Luifel te Ruurlo.

De agenda voor deze vergadering is als volgt vastgesteld:

1. Opening door de voorzitter.
2. Ingekomen stukken en mededelingen.
3. Notulen vorige jaarvergadering (zie kwartaalblad, jaargang 4, nummer 2)
4. Jaarverslag secretaris.
5. Jaarverslag penningmeester.
6. Verslag Kascommissie.
7. Benoeming lid Kascommissie.
8. Rondvraag.
9. Sluiting.

Financieel verslag.

Rekening van baten en lasten.

Contributie	f. 1925,--	Kamer van Koophandel	f. 60,--
Subsidie Gemeente	f. 364,19	Sprekers	f. 190,--
Giften	f. 173,--	Zaalhuur de Luifel	f. 241,30
Braderie	f. 229,50	Secretariaat	f. 259,15
Rente	f. 46,99	Stencilmachine	f. 175,--
Advertenties	f. 250,--	Onderhoud	f. 382,74
Boekjes ziekenhuis	f. 335,--	Advertenties Contact	f. 129,07
Bijdragen Oud Schrift	f. 790,--	Zaalhuur Oud Schrift	f. 120,--
		Docent/ mat. ,, ,,	f. 1052,--
		Waarborgsom postbus	f. 150,--
		Onkosten Kroezeboom	f. 178,--
		Standhuur Braderie	f. 60,--
		W.A.verzekering	f. 76,24
		Cadeaubonnen	f. 40,--
		Notariskosten	f. 356,--
		Batig saldo	f. 644,18
			<hr/>
	f. 4113,68		f. 4113,68

Zoals uit bovenstaande blijkt, was het voor onze vereniging een financieel goed jaar, mede dankzij de advertenties die wij in de Kroezeboom mochten plaatsen, waarvoor wij de adverteerders hartelijk willen bedanken. Ook voor de giften en subsidies onze dank.

De penningmeester verzoekt de leden de contributie voor 1988 over te maken op rekening 356722996 (RABO-bank) t.n.v. Historische vereniging Old Reurle. De contributie bedraagt f.20,- per persoon (eventueel f. 30,- per gezin).

Begroting 1988.

Contributies	f. 2000,--	Kamer van koophandel	f. 60,--
Donaties	f. 200,--	Sprekers	f. 500,--
Advertenties	f. 250,--	Bijeenkomsten	f. 250,--
Rente	f. 45,--	Secretariaat	f. 250,--
Subsidie gemeente	P.M.	Onkosten Kroezeboom	f. 750,--
nadelig geraamd te kort	f. 400,--	Stencilmachine	f. 250,--
		Copieerapparaat	f. 250,--
		W.A.-verzekering	f. 85,--
		Advertenties Contact	f. 200,--
		Onvoorzien	f. 300,--
			<hr/>
	f. 2895,--		f. 2895,--

Jaarverslag secretaresse (verkort).

Ook het afgelopen jaar groeide het aantal leden van de vereniging. Op 1 januari 1987 telde de vereniging 90 leden. Dit aantal was op 31 december 1987 gegroeid tot 101.

Ook het afgelopen jaar werden er 9 bijeenkomsten gehouden. Doordat op deze avonden regelmatig sprekers optraden, die over verschillende uiteenlopende onderwerpen vertelden, kan geconstateerd worden, dat de belangstelling voor deze bijeenkomsten behoorlijk is gegroeid.

Met betrekking tot de activiteiten van het afgelopen jaar verwijzen wij U naar de toespraak van onze voorzitter, waarin deze al zijn genoemd.

In verband met de overname van het secretariaat in de loop van 1987 is dit verslag erg summier.

Dankwoord.

Ter gelegenheid van het 75-jarig bestaan van, en in samenwerking met de RABO-bank te Ruurlo hebben wij een boekwerk samengesteld waarin de geschiedenis van een aantal markante en beeldbepalende gebouwen wordt beschreven. Dit boek zal in maart 1988 verschijnen.

Vanaf september 1986 zijn wij bezig geweest met het uitzoeken van die geschiedenis, alsmede met het bijeenzoeken van bijpassende foto's. Naast het raadplegen van diverse archieven hebben wij ook de medewerking gehad van een groot aantal leden van de vereniging en niet leden uit Ruurlo. Langs deze weg willen wij al deze mensen bedanken voor hun medewerking en hun bijdrage aan dit boekwerk. Wij hopen dat het boek een bijdrage zal zijn aan het op schrift stellen van de historie van de gemeente Ruurlo.

De samenstellers,

G.J.A. Gotink
J.H. Tornij.

In 1825 is de Rijksdienst voor het Kadaster in Ruurlo begonnen met het in kaart brengen van wegen en percelen. Voordien was het met de tekeningen van de wegen slecht gesteld. Er was wel wat opgetekend, maar vaak door pasticulierien of door notarissen, in verband met verkoop of iets dergelijks.

Ook met het onderhoud van de wegen was het rond 1790 slecht gesteld, mede in verband met de troepentransporten van de geallieerde legers. Er moest daardoor meer aan het onderhoud worden gedaan. Omdat de kaarten ontbraken gaf de gemeente een beschrijving van de wegen uit. Aan de hand van deze beschrijvingen kunnen we nu nagaan hoe de wegen toen gelopen hebben.

Hierbij heb ik een kaart gemaakt met daarop aangegeven de beschrijvingspunten, zodat we de loop van de weg kunnen volgen.

Eerst komt dan de tekst van de beschrijving van de weg uit 1790, waarna er een toelichting volgt.

Weg nummer 1:

De Loo of Hietbruggen Steege, (den Bloemendaalsdijk) en Nieuwe Allee, beginnende aan het dorp en eindigt direct aan de Brandenburger Steege onder het Scholtambt Zutphen, lang ongeveer één uur, waar aan staan de huizen den Binneman, Hietbrugge, Muldershuis en Kleine Former, en zijnde de ordinaire winterweg op Zutphen en wordende des zomers ook den meestentijd gebruykt.

De Loo of Hietbruggen Steege is de Binnemansdijk. De Bloemendaalsdijk is niet bekend. De boerderij Hietbrugge heeft gestaan links van de weg, net voor de ingang van de Meene en is in 1815 afgebroken (zie ook tekening). De schuur is blijven staan en later gebruikt als schaapskooi. Dit is niet de schaapskooi die voor de overweg heeft gestaan en rond 1960 is afgebrand.

Het Muldershuis (of Vels) is het huidige pand Zelhemsseweg 2. Hier voorbij gaan we rechtsaf, richting oude Zutphenseweg, de zogenaamde Nieuwe Allee, en komen langs de Kleine Former (Vordenseweg 6). Via de Vordenseweg gaan we verder tot aan de gemeente Vorden. Deze weg werd zowel zomers als 's winters gebruikt. De zomerweg was de Wiersseweg.

Weg nummer 2:

De Karssenbarg en Kettelsteege, beginnende aan het dorp, loopt over het Everwennink veld of heyde voor de Guliker en drie huysen Steege en eindigt even achter het goed Spiesery in de Wiersse Allee aan het Scholtambt Vorden, lang ongeveer drie kwartier, waaraan staande het huys van Garrit te Spenke, Jan Bilderbeek, de Bateman, de nieuwe Guliker, de Boskamp, de drie huysen, de Voormaag en de Spiesery, zijnde de zomerweg op Zutphen.

De Kettelsteege is vermoedelijk de Wildenborchseweg tot het Wevershuis en verder langs de Koopman naar de Wiersseweg. Dit is vanaf de Weverstraat naar de Vii verlaan, langs de daar staande eikebomen. De boerderij de Koopman wordt in de beschrijving niet genoemd. De Karssenbargsteege begint bij de Coöp-winkel, op de hoek Zuivelweg - Leeuwerikstraat en loopt door tot de Wiersseweg op de Smidsbrink, waar vroeger de smederij gestaan heeft, tussen Wiersseweg 28 en 30. De huizen van Garrit te Spenke en Jan Bilderbeek was vermoedelijk de zogenaamde Griebes, die gestaan heeft op de plaats, waar nu de tuin van de familie Teunissen aan de Zuivelweg ligt. Het pand Wiersseweg 12 heet ook nu nog Bilderbeek. De Bateman was het huis van Gradus Dimmendaal aan de Wiersseweg, dat in 1956 is afgebroken in verband met nieuwbouw van de percelen Wiersseweg 32 - 34. De nieuwe Guliker is wat nu de Guliker is aan de Wiersseweg nummer 49. De Boskamp heeft gestaan schuin tegenover de Guliker en is volgens het kadaster afgebroken in 1870.

De drie huizen stonden voorbij de Guliker aan de rechterzijde. De Voormaag, het huidige Wiersseweg 76, wordt bewoond door de familie Boschker en was vroeger een herberg. De Spieserij heeft net voorbij de Voormaag gestaan en is thans het perceel Wiersseweg 55. Dan komt de gemeentegrens en daarna de Wiersse Allee.

Weg nummer 3:

De Gotinksteeg neemt zijn aanvang aan het dorp, loopt door het Gotinkveld of heyde tot het goed Bekenschot, aan het Scholtambt Lochem, lang 3 kwartieren, zijnde de ordinaire weg op Lochem, zowel zomers als 's winters.

Dit is dus de Barchemseweg. Links en rechts voorbij de Olde God was vroeger het Gotink, toen dus nog veld of heide.

Weg nummer 4:

De Garvbrinkersteeg begint aan het dorp en loopt over de Garvelinksbrink langs Garvelink, ter Haarshuys, Kleine Brinke, de Das of Tuiteman, Groot Landeweer en den Somp, door den Stokvoort langs Brinkman en eindigt bij of omtrent de Wezinkhovensteeg, aan het Scholtambt Lochem. Deze weg is lang een half uur, zijnde de ordinaire winterweg over de Lebbinkbrug op Borculo en Groenlo. Van den Stokvoort liep ook een weg tot bij of omtrent het Goed Beyershorst, den zomerweg op Borculo.

Deze omschrijving geldt de Borculoseweg vanaf het postkantoor langs de Garvelink. Ter Haarshuis heeft gestaan in de binnenbocht van de Borculoseweg, voor Wesselink. Het werd ook wel Eikelkampshuis genoemd en is circa 1956 afgebroken. Kleine Brinke was het oude Zonnebargshuis, ook wel Lammershuis genoemd, en stond tegenover Wesselink. Er staat nu nieuwbouw en is daarom afgebroken.

Den Das of Tuiteman heeft gestaan op de plaats waar nu de uitbreiding van de begraafplaats is gemaakt in de hoek, richting Borculo.

Groot Landeweer was de Lannever, thans Borculoseweg 47 en den Somp was de Zomp, thans Borculoseweg 66. De Stokvoort was de vermoedelijke doorgang door de Heksenlaak. Brinkman is nu bekend als Borculoseweg 70.

De Wezinkhovensteeg is de huidige Wiechersweg en vandaar liep de weg naar de Lebbenbrugge.

Dit was dan de winterweg naar Borculo en Groenlo. De zomerweg liep toen richting de Huikert, langs de Eekhoorn en de Huikert, door het veld in de richting Beyershorst en Borculo.

Weg nummer 5:

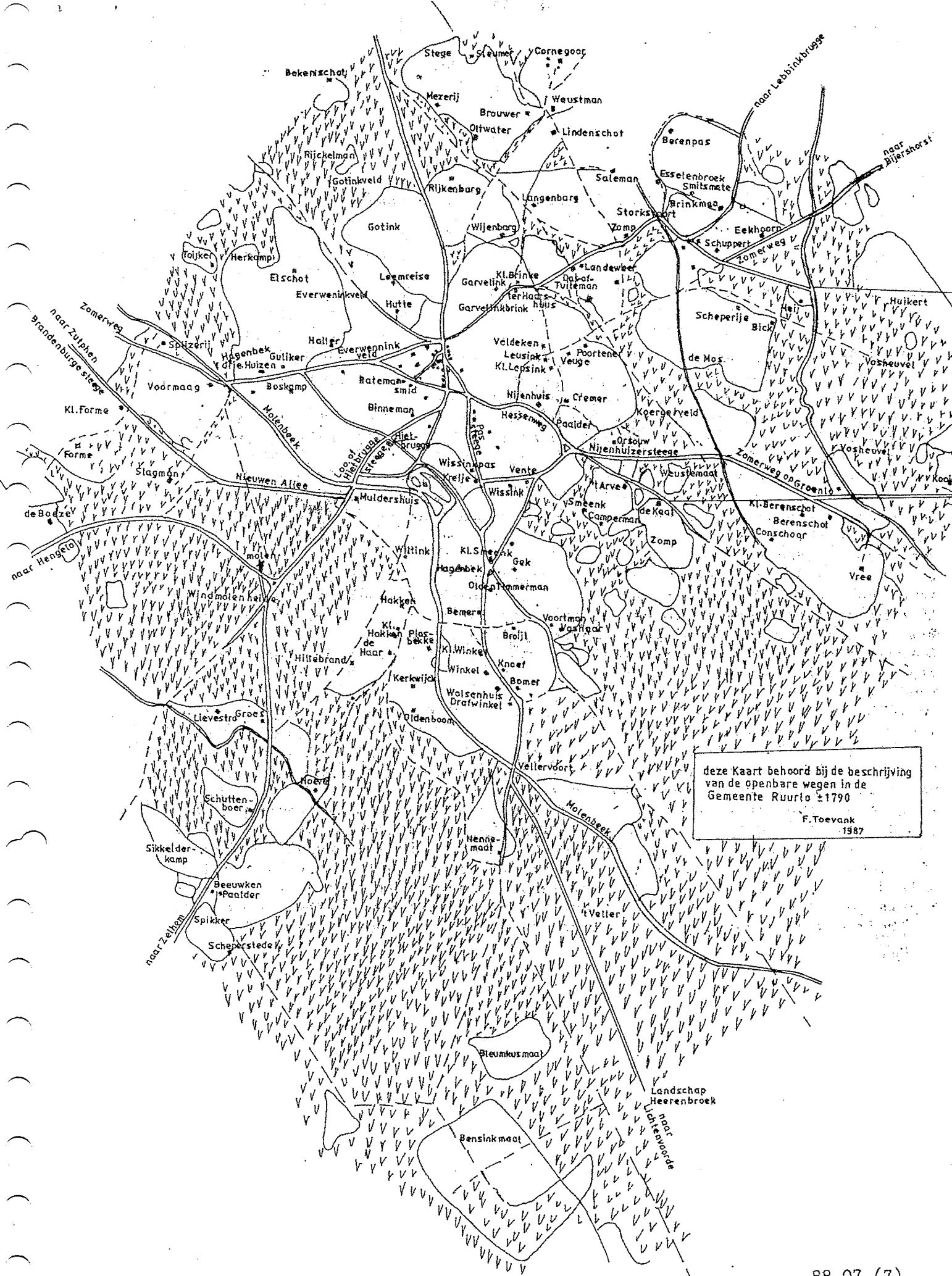
De Nijenhuiser Steeg, aanvang nemende dicht aan het dorp en loopt langs de goederen Groot en Klein Nijenhuis, de Orsouw, de Weustemaat en voor het Koergerveld of Mors langs. Verder langs het Kleine Berenschot door de heyde of veld de Vosheuvel, langs het goed De Kojer en eindigt aan de Heerlijkheid Borculo bij of omtrent de Borculose Bendenkooi, zijnde de zomerweg op Groenlo en lang ongeveer twee uur.

Hier uit blijkt, dat de wegen vaak van boerderij naar boerderij gingen. De weg begon bij het dorp op de plaats tegenover de R.K.-kerk en liep langs de Krashof en Hessenweg, langs de boerderijen Groot en Klein Nijenhuis. Klein Nijenhuis is er niet meer, Groot Nijenhuis is nu Hessenweg 10. De weg liep vervolgens langs de Kremer, nu Kremersteeg 1 en de Orsouw, nu Vosheuvelweg 1 naar de Weustemaat, nu Kooiersdijk 1. Hij ging verder langs het Koergerveld en de kruising met de Heksenlaak en langs Klein Berenschot. Deze boerderij werd in 1878 afgebroken en stond achter boerderij Velderman, Berenschotweg 1. Hij ging toen verder langs de Vosheuvel en de Kooier (Goudvinkendijk 5) door het veld in de richting Kooibos in de gemeente Borculo. Hij werd gebruikt als zomerweg naar Groenlo.

Weg nummer 6:

De Passteeg begint dicht aan het dorp, langs de Huysen van de weduwe ter Huerne, den Wissinkpas, den klein Wissink of Kreijenkop, de Ribbert, door buurtschap den Bruyl, langs de Kleine Smeenk, den olden Timmerman, door buurtschap de Winkelhoek, langs de Bemer, Klein Winkel, Groot Winkel, de Knoef en Drafwinkel, door het veld of heyde het Veller, vervolgens langs het landschap Heerenbroek tot aan Heerlijkheid Lichtenvoorde, lang één en een half uur, en worden te samen gebruikt op Lichtenvoorde en Aalten.

De Passteeg heet nu Stationsstraat. De huizen van de weduwe ter Huerne stonden ongeveer tegenover de R.K.-begraafplaats, voor de Krashof.

deze Kaart behoord bij de beschrijving
 van de openbare wegen in de
 Gemeente Ruurlo ±1790
 F. Toevank
 1987

door A.P.J. van Heck.

Bron: Gemeentearchief van de gemeente Ruurlo.

Zoals in het vorige artikel vermeld, ontving een onderwijzer naast zijn tractement ook de opbrengst van de schoolgelden. Hoeveel dit per kind was, is in de eerste helft van de vorige eeuw niet na te gaan.

Bijvoorbeeld: De onderwijzer ontving in 1830 in totaal f. 325,- aan schoolgeld en er waren in dat jaar in de zomer 90 en in de winter 170 schoolgaande kinderen. Dus rekent U maar uit.

In 1858 was het aantal leerlingen 167 en de opbrengst aan schoolgeld was toen f. 538,-. Ook hier valt niet na te gaan wat dit per kind betekende, aangezien de bedeelden en minvermogenden vrijgesteld waren van het betalen van schoolgeld. Waarschijnlijk werd aan de kerkeraad discreet overgelaten, wat zij hiervoor over hadden.

In 1860 gaat de gemeenteraad er zich mee bemoeien en stelt de hoogte van het schoolgeld vast. Dit was 25 cent per maand voor het eerste kind uit één gezin, 15 cent voor het tweede, 10 cent voor het derde en 6 cent voor het vierde kind. Dit kon dus voor een groot gezin aardig oplopen.

Daarnaast bestonden er aparte tarieven voor het volgen van de avondschool; terwijl voor het volgen van uitgebreid onderwijs f. 1,- per kind per maand gerekend werd.

In 1875 besloot de gemeenteraad, dat nog maar 80 % van de schoolgelden toekomen aan de hoofdonderwijzer. Tot welk jaar dit heeft geduurd, is helaas onbekend.

In 1890 werden de tarieven aangepast. Men rekende toen 25 cent voor het eerste, 20 cent voor het tweede en derde en 17 cent voor ieder volgend kind, per gezin per maand. Dit is zo gebleven tot de eeuwwisseling.

We gaan nog even terug naar 1862. Toen gingen ongeveer 50 kinderen uit de gemeente Ruurlo (onder andere van de "Kriegerij") op de school van het Hoenderboom (gemeente Lichtenvoorde); overigens een hele tippel. Ruurlo verplichtte zich toen jaarlijks hierin financieel bij te dragen. Uit Ruurlo kwamen 42 betalende en uit Lichtenvoorde 131 betalende kinderen; ergo betaalde Ruurlo 42/173ste gedeelte van elke gulden onderwijskosten, hetgeen neerkwam op een totaalbedrag van f. 149,32, alles netjes per 4 weken gespecificeerd.

Herinneringen aan vroegere tijden (slot).

door mevr. M.H. Everink - Kromdijk.

Bij ziekte werd door de buren zoveel mogelijk geholpen. Zonodig voor de boer op het land of in de stal, maar ook de buurvrouwen hielpen mee om het huishouden gaande te houden. Dat viel natuurlijk niet mee, vooral als het van langdurige aard was. Dat gebeurde ook nogal eens en dan werd er al heel gauw gezegd: "Die heeft een afgaande ziekte". Wat dat eigenlijk was weet niemand, maar ik denk nu wel eens aan T.B.C. dat veelvuldig voor kwam of kanker. Zover was men toen nog niet.

Was er iemand overleden dan moesten de beide naaste buren zo iemand wassen en "verhennekleen". Dat was het aandoen van het lijkkleed. Vroeger bestond dat uit een laken, dat als het goed was de bruid en ook de bruidegom bij het huwelijk meebrachten. Dat werd dan niet gebruikt. Verder bracht men zes eiken planken mee voor de doodkist. Deze werden op de deel, boven de bruidskoe, tegen de zolder bewaard. Wanneer nu iemand overleden was dan moes, hiervan de timmerman een kist maken. Deze werd van binnen met witte katoen bekleed en met zwart galonband afgezet. Het hoofdeinde werd schuin opgevuld met hooi en diende als hoofdkussen. Zo'n kist werd meestal zwart gemaakt, terwijl het later de eikenhouten kleur had.

Door de beide naaste buren werd de kist 's avonds bij de timmerman opgehaald. Dit gebeurde op een boerenwagen en werd met een zwart kleed afgedekt. Zelf geloof ik, dat dit moest omdat men er anders niet mee over de weg mocht.

Overdag hadden de beide naaste buren de andere buren en de familie ingelicht. De buren en ook de familie moesten 's avonds aanwezig zijn. De naaste buren hadden overdag reeds briefjes geschreven wie op de begrafenis werden verzocht.

De beide naaste buurvrouwen zorgden 's avonds voor koffie en de naaste buurmannen legden dan in aanwezigheid van familie en buurt de overledene in de kist. Daarna kregen de buren allemaal een briefje en dan moesten ze op pad om de mensen het overlijden bekend te maken en tevens op de begrafenis uit te nodigen. De begrafenisdienst werd altijd op het sterfhuis gehouden. De buren zorgden dan dat alles schoon was. Ze brachten voor de dag zelf kopjes - bordjes - meseen en vorken mee. De dominee hield thuis een korte toespraak. Zolang de overledene stond opgebaard, stond de kist in de grote keuken onder het raam.

Tijdens de begrafenisdienst zat de naaste familie ook in de grote keuken. Zodra het tijd was om te vertrekken stond de familie op en brachten de buren de kist naar de deel. De kist werd daar op een paar schragen gezet, zodat iedereen er langs kon gaan om afscheid te nemen.

De naaste familie ging te voet achter de lijkwagen naar het kerkhof. Voor de vrouwen waren er de kleedwagens, zo ook voor de mannen die slecht ter been waren. De vrouwen droegen allemaal witte katoenen mutsen en hadden een grote zwarte omslagdoek van hele fijne wollen stof met zwarte franje erlangs. Deze werden met een punt op de rug gedragen. Ging men nu naar het kerkhof dan werd een punt hiervan over het hoofd geslagen. Terug naar huis ging die punt weer naar beneden. Op het kerkhof hield de dominee ook een toespraak en alleen de naaste familieleden gingen weer mee terug naar huis. De anderen condoleerden de familie op de begraafplaats.

Thuis werd er dan nog koffie gedronken en een boterham gegeten. Betrof het één van de naaste familieleden, zeg maar vader, moeder, broer of zuster of een eigen kind, opa of oma, dan moest men 1 jaar in de zwarte rouw. Dan droegen de vrouwen ook alleen de witte katoenen mutsen en ging men ter kerke, dan ging daar net als bij de begrafenis de zwarte wollen omslagdoek met de punt overheen. Je droeg dan ook uitsluitend zwarte kleren. Thuis werd het gekleurde schoorsteenkleedje vervangen door een zwart of wit kleedje.

Zolang de overledene thuis stond opgebaard, werden de blinden buiten gesloten. Die werden dan schuin tegen elkaar gezet zodat ze nog iets licht doorlieten.

In de tijd, dat men zwart rouwde ging om het kerkboek zwarte creb. De schoenen mocht men niet uitpoetsen, maar dit was ook wel plaatselijk.

Na een jaar rouw ging men over in de lichte rouw. Dan hoefde de vrouw geen doek meer te dragen en werd de muts vervangen door wat men noemde een "slichte" muts.

Deze was niet zo dicht geweven als de eerste. Het zilveren slot werd weer gedragen, waaraan dan zwarte kralen zaten. De zilveren oorbellen gingen weer in de muts en men mocht weer uitgaan.

Deze dracht droeg men nog een halfjaar en dan was de rouwtijd afgelopen. Alsof je je hart aan banden kunt leggen.

Als de dag van gisteren herinner ik mij dat mijn grootmoeder overleed. Ze stierf op eerste Kerstdag en ik moest nog 6 jaar worden. Het jaar daarop begon op 1 april de school, en zoals dat vroeger ging moest je de kleren van een oudere zus afdragen. Dat was een mooie donkerrode jurk met matrozen kraag afgezet met fluwelen band en een hele mooie plooirok, maar deze was mij nog veel te groot, omdat mijn zuster 4 jaar ouder was. Iedere keer ging ik naar de kast om die jurk te passen, maar mijn moeder zei dan: "Neen, zodra je naar school gaat dan mag je hem aantrekken, want nu past hij je nog niet". Vanaf de Kerstmis had ik ook geheel in het zwart gelopen, want je moest ook zwarte schortjes dragen.

Eindelijk was het 1 april en ik ging, terwijl mijn moeder weg was, naar de kast en haalde de jurk eruit en trok hem aan. Zo trots als een pauw stond ik boven op een stoel om mij zelf maar goed te kunnen bekijken.

Moeder kwam toen binnen en de jurk moest uit. Tranen met tuiten, maar het hielp niet. Van moeder moest ik rouwen, maar ik deed het niet om mijn grootmoeder, maar omdat het voorgeschreven was. Tegen mijn moeder heb ik toen gezegd, dat mijn kinderen later niet meer hoefden te rouwen. Gelukkig is het ook geen gebruik meer. Inderdaad zou ik woord gehouden hebben, want dat kinderverdriet zit nog steeds in mij. Reken maar dat het vroeger soms heel moeilijk was. Dit was natuurlijk ook het geval buiten de boerenstand als bijvoorbeeld vader of moeder weg raakte.

De mensen moesten soms noodgedwongen een tweede huwelijk aangaan, alleen om te blijven leven. Het was zeer zeker bij de meeste mensen geen vetpot. Gebeurde er dan zoiets dan was alles mis en moesten kinderen uitbested worden.

Mijn grootmoeder was haar beide ouders al kwijt toen ze 9 jaar was. De familie die er nog was hadden het geen van allen breed en om dan nog meer kinderen in huis te nemen, die allemaal ook moesten eten, dat zat er niet in. Grootmoeder had 3 broers en 1 zuster, waarvan de oudste broer toen 18 jaar was. Deze kon niet voor het hele gezin zorgen en de ouders waren ze kwijt. De familie besloot de kinderen uit te besteden. De oudste vertrok naar Limburg en ging in de kolonijnen werken. Ze waren niet alleen hun ouders kwijt, maar werden ook nog uit elkaar gehaald. Mijn grootmoeder trof het nog wel goed, want ze kwam bij een boer terecht waar ze goed werd behandeld. 's Zomers moest ze meehelpen op het land en thuis, maar 's winters mocht ze naar school en dat was voor haar al heel veel.

Later hebben die kinderen elkaar wel weer gevonden en hadden een hele goede band met elkaar. Alleen de oudste die was nergens meer te vinden. Het liet mijn grootmoeder niet los en ze zocht steeds verder. Later hoorde ze, dat hij was vertrokken naar Duitsland. Kort voor mijn grootmoeder stierf wist mijn vader hem op te sporen. Inmiddels was hij al een stokoude man geworden. In de loop der jaren had hij zich flink weten op te werken. Hij was ergens niet ver over de grens nog burgemeester geweest van één of ander klein dorp, maar ze hebben elkaar nooit meer gezien.

Begrijpelijk dat menig ouder de schrik om het hart sloeg, als een van beiden weg moest. De angst wat er van de kinderen, waarmee men rijkelijk gezegend was, terecht moest komen.

Ik heb een vrouw gekend, die mij vertelde hoe moeilijk ze het had gehad. Ze behoorde nog niet eens tot de armsten. Als bezit een klein boerdeijtje met twee koeien, en de man ging werken op de fabriek. Ze hadden 7 kinderen, waarvan de jongste 2 maanden oud was toen zijn vader stierf. Het was heel hard werken voor die mensen, maar ze reddden het wel. Eerder werkte hij op het land als hij van de fabriek thuis kwam en zijn vrouw hielp hem zoveel ze kon. Dat vergde vaak teveel van hun lichaam, alles ging toen nog primitief. Als de akker bebouwd moest worden vroeg hij een buurman om met paard en ploeg te komen. Daar stond tegenover, dat hij dan later de buurman weer moest helpen.

Vroeger werd er voor de koeien vaak haksel gesneden. Dat was haver met het zaad er nog in. Men gebruikte daarvoor een grote houten bak met een mes er voor, dat met de hand steeds op en neer werd bewogen.

Iemand anders moest dan de haver die in de houten bak lag aanschuiven en zo viel dan het stro aan kleine stukjes naar beneden. Dit werd dan, al of niet vermengd met meel, aan de koeien gevoerd. Hier waren deze man en vrouw voor hij naar zijn werk ging ook mee bezig. Je moest zorgen, dat je op tijd op je werk in de fabriek was. Het was zo, dat je een klok moest indrukken voor je begon te werken. Dan konden ze zien of je wel op tijd was. Te laat betekende, dat er wat van je loon werd afgehouden. De man voelde zich die morgen niet zo goed, zodat het haksel snijden lang duurde. Ze had al een keer gezegd: "Hendrik-Jan schuif toch eens wat beter aan, want straks kom je nog te laat op de fabriek". Ze keek een keer op en zag dat hij voorover viel. Met veel moeite kreeg ze hem nog in bed. Ze stuurde het oudste kind de buurt in om hulp te halen. Helaas was het al te laat. Zijn laatste woorden waren: "Stien, zorg dat je bij de kinderen blijft". Ze heeft het gered, maar vraag niet hoe. Ze kon geen boer meer vragen om het land om te ploegen, want ze kon niet teruggaan voor hulp. Geld om het te betalen had ze niet, dus zat er niets anders op, dan alles met de schop om te spitten. Dit gebeurde vaak als de kinderen 's avonds in bed lagen. Nee, ze moeten heus niet praten van die goede oude tijd.

Wat moeten wij toch ontzettend dankbaar zijn, dat wij het zo goed hebben. Ongevoelbaar dat er nog mensen zijn die durven te klagen. Maar goed, die zullen er altijd wel blijven. Wij zijn dankbaar voor alles wat wij hebben en klagen niet over dat kleine beetje wat wij nu juist niet hebben.

En dan de verhuizingen. Dit gebeurde meestal op 22 februari, Sinte Peter genaamd. Dan moest alles ingepakt worden. Het huis waar men introk werd door de burenschoon gemaakt en verder zorgden de vrouwen, dat het bedstro in de bedsteden lag. Ook stond er koffie en brood klaar als de nieuwe bewoners kwamen. Dat daarbij wel eens een brandewijntje gedronken werd, begrijpt U natuurlijk wel. De mannen moesten de nieuwe bewoners ophalen. Daarbij ging het soms zeer luidruchtig toe, en soms wel eens een beetje te. Alles werd op een boerenwagen geladen, maar die echte oude boerenwagens van vroeger zie je niet meer. Hierbij waren ook altijd één of twee kleedwagens, waar het beddegoed inging. De kinderen en moeder de vrouw gingen er ook in. En soms ook nog de grootouders.

Het vee werd door de burenschoon aan een touw meegenomen. De kippen werden in grote manden aan de achterkant van de wagens gebonden. Er waren natuurlijk geen 50 of 60 koeien en geen duizenden kippen. Wel werd onderweg geregeld de keel gespoeld en iedereen die men tegenkwam kreeg een borrel.

Zodra men op de nieuwe boerderij aankwam werd eerst koffie gedronken. Was het een lange rit geweest, dan ging men meteen brood eten.

Mijn man heeft eens geholpen bij een verhuizing in de buurt van de witte wieven. Deze mensen moesten naar Eibergen, en ook de timmerman ging soms mee om het kabinet en de kasten in elkaar te zetten. Had je zo'n rit gehad, dan lustte je wel brood. Hij was 's morgens om 5 uur al vertrokken en kwam 's avonds om 8 uur pas thuis.

De beide naaste buurvrouwen maakten de bedden op. Het opmaken was nog een hele toer. Het onderbed dat ook van veren was, moest goed verdeeld op het stro liggen. Van het bovenbed moesten de veren allemaal naar één kant geschud worden, zodat het heel hoog opstond. Het laken moest keurig met de naam en het kroon+ aan de voorkant zitten, zodat het goed zichtbaar was, evenals de slopen. Als alles op zijn plaats was gingen de burenschoon naar huis. Na enkele dagen kon het zijn, dat er een "oavertrekkersmaol" gegeven werd. Anderen wachtten tot de meimaand, als het vee weer buiten was. Je kon het vergelijken met een bruiloft want er was ook iemand met een harmonika.

Nu geloof ik dat ik wel zo'n beetje alles verteld heb. Misschien zijn er mensen ouder dan ik, die nog meer weten. Wat ik vroeger ook altijd zo mooi vond was als een meisje 18 of 19 jaar werd en de muts opkreeg. Dat was dan het teken dat ze huwbaar was. Droeg je nog geen muts, dan was je te groot voor servet en te klein voor tafellaken. Het opzetten van de muts kostte veel geld en dat kon menigeen soms niet betalen. Niet alleen de muts was duur, maar er hoorde ook een gouden slot met bloedkoralen, een gouden speld en grote oorbellen in de muts bij. Werd dit om financiële redenen een jaar uitgesteld, vond menig meisje dat niet leuk. De ouders deden het over het algemeen ook niet want dat was voor de buurt het sein, dat het niet kon. Een ieder wilde graag groot doen.

Ik hoop van ganse harte, dat ik met het bovenstaande U een beetje op weg geholpen heb en dat ik met deze verhalen de tongen en pennen heb losgemaakt.

Uit: "In en om het kleine dorp", geschreven door Kerst Zwart, destijds hoofd van de Dorpschool in Ruurlo.

Het onderstaande speelde zich af in de beek, die door de Meene liep, in een tijd dat men nog niet aan aangelegde zwembaden durfde te denken; laat staan als volwassene openlijk zou gaan zwemmen.

De Ruurlose jeugd dacht daar - bij warm zomerweer - wel iets anders over en zwom dan stiekum in de beek. Was men toen in alle opzichten wel zo "onschuldig?"

"Zoo kon het gebeuren, dat onzen braven domeneer op een zomerdag zijn namiddagwandeling deed en aan 't bruggeske over de beek het groote plezier van de jeugd een poosje van verre door 't groen met een glimlach in de oogen en om de lippen stond aan te hooren en aan te kijken. Tot zijn verwondering merkte hij op, dat Jantjen van den Mulder, die anders nooit een van de laatsten was, als er wat te joechteren viel, op den wal heen en weer sprong en toekeek. En toch had hij zijn jasje en vestje uit, en de broek hing hem half neergezakt of afgestroopt tot op de knieën.

Daar moest domeneer 't zijne van hebben en trad op het troepje toe.

"Komt er in, Jan", hoort hij roepen, "'t is hier zo fijn."

"I bunt toch neet bange?" vraagt een ander.

"Nee."

"Waarumme stao je dan op den wal te springen?" roept een derde.

"Ik komme zo daliks"

Jantjen gaat zitten en knutselt aan zijn broekje.

"To, Jan, 't water is zo lekker."

"'k Wol wel geerne, maor ik kan de bokse neet uitkriegen."

"Is 't anders neet? Ik kom bieje ow, 'k zal ow helpen" belooft er een.

Dan krijgen de kleine rakkers den domeneer in 't oog. Een van hen roept: "Den domeneer. Gauw d'r uut...., as-e ons zöt, bunt wi d'r bi...., d'r uut, pakt ow kleeren op...., nao den oaverkant...., maekes, gauw in 'e böschkes."

In een ommezien zijn ze weg, allen in het dichte struikgewas aan den overkant en zoo stil als muizen.

Daar kan den domeneer niet bij hen komen. Die nadert nu langzaam de plek waar mulders Jantje staat.

"Hè", zegt den olden, "wat was dat hier zoeven een leven en een pret. En nu zie en hoor ik niemand meer. Waar zijn ze toch gebleven?"

"'k Wet neet", antwoordt Jantjen, die zijn broek haastig ophaalt.

"D'r waren veel kinderen in de beek niewaar?"

"Jao"

"En dat zonder vader of moeder erbij. Dat is erg gevaarlijk."

Jan zegt niets meer maar haast zich met zijn vestje en zijn jasje.

"Als je weet, Jantje, waar ze zijn heengegaan, zeg hun dan zoo aanstonds, dat ze naar huis moeten gaan, dadelijk hoor."

Jan knikt.

Domeneer kijkt nog even rond en wil dan teruggaan. Maar hij bedenktzich en keert zich nog eens naar 't ventje en vraagt: "Zeg eens, Jantje, weet je ook, of er meisjes bij zijn?"

"Nee, da 'wet ik neet."

"Weet je 't werkelijk niet?"

"Nee, want ze hebt allemaole de kleeren uut."